

25. ЖІНКИ В ЖИТТІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Ганна Купрієнко

Національний університет харчових технологій

Вступ. Сучасну українську культуру важко уявити без творчої спадщини Кобзаря — великого українського поета Тараса Григоровича Шевченка. Саме він перетворив українську літературу на явище всесвітньої літератури. У його творчості найвиразніше проявилось те, що потім стало важливим, провідним для передових українських письменників другої половини XIX — початку XX століть — народність і реалізм.

Метою роботи є висвітлення теми кохання у творчості Тараса Шевченка.

Виклад основних результатів дослідження. *Перший цвіт серця.* У творі «Мені тринадцятий минало...» поет не називає імені дівчини, але, безперечно, це була Оксана Коваленко. Саме їй Шевченко присвятив поему «Мар'яна-чорниця». До тринадцятого року життя Великого Кобзаря належить зворушливий епізод: він пас ягнята за селом, і його душу раптом огорнуло почуття невимовного щастя. Раптом прийшло розуміння свого сирітства, самотності, бездомності та «хлинули сльози, тяжкі сльози». Цей плач почула дівчинка, що недалеко «плоскінь вибирала», і поцілунком стерла гіркі Тарасові сльози. Одного разу Т. Шевченко запитав брата про долю Оксани. Відповідь вразила Кобзаря. Той розповів йому: «Помандрувала ота Оксаночка в поход за москалями, та й пропала. Вернулась, правда, через год, та що з того! З байстрам вернулась, острижена. Було вночі сидить під тином, мов зозуля, Та кукає, або кричить, або тихесенько співає, Та ніби коси розплітає. А потім знов кудись пішла; Ніхто не знає, де поділась. Занапастила, одуріла».

Страшним пророцтвом долі, дитячої любові Т. Шевченка став образ зведеної москалем Катерини з першої його поеми і образ збожеволілої Оксани з поеми «Слепая». Згинула Оксана, перший цвіт його серця, і забрала із собою часточку постової душі.

Художник і його музи. Потім була закоханість модного, але ще кріпосного художника у вільну Дуню Гусиківську, в натурницю Амалію Клоберг. В 1857 р. у «Щоденнику» він записав: «Уві сні бачив церкву святої Анни в Вільні та любу Дуню, чорнобриву Гусіковську, що молилась у тій церкві».

«Ганна вродлива». Ганна мала величезний успіх у колі численних гостей та прихильників. Щиро захоплювався нею і Тарас Шевченко, який тоді ж любовно писав її портрет. З нього на нас дивиться великими темно-голубими очима справді «Ганна вродлива», як називав її поет в одному зі своїх листів. Мабуть, глибоко в серце поета проник її пильний погляд, якщо про нього Шевченко проніс згадку ледве чи не через усе життя. Саме Ганні Закревській в 1848 р. і на засланні присвятив поет одну з найніжніших своїх поезій — «Г. З.», в якій із щирим захопленням звертався до Г. Закревської. На далекому Косаралі у хвилини душевної самотності, подумки розмовляючи з коханою жінкою, він висловив довірливо інтимні слова вдячної пам'яті, захоплення і щирого жалю, — бо ж «немає гірше, як в неволі про волю згадувать», і про тих найдорожчих, які залишилися так далеко. Афанасьєв-Чужбинський зазначає у своїх спогадах:

«Запросила вона якось його (Шевченка) вранці — прочитати їй одну поему й сказала, що бажала б сама насолодитися читанням. Тарас Григорович виконав її бажання. Йшов він до неї з якимось трепетом. Але яка ж чекала на нього картина. У затишній вітальні красуня сиділа на канапі в оточенні студента-гусара й товстезного генерала — трьох завзятих своїх залицяльників, і майстерно маневрувала по-своєму, одурюючи всіх трьох, потішаючи їх по черзі надією та викидаючи в розпач. Поет зніяковів, і як чарівна господиня не атакувала його люб'язністю — він пішов з твердим наміром ніколи не відвідувати красуні і додержав свого слова...»

З ім'ям Ганни Закревської пов'язано також поезію «Якби зустрілися ми знову...», написану в другій половині 1848 р., у якій є натяк на те, що

...не правдивим,

А сном лукавим розійшлось,

Слізьми-водою розлилось

Колишнее святеє диво!

Нерозділене кохання. Закохане серце Варвари Репніної, дочки російського державного діяча, відчуло великий поетичний талант Т. Шевченка. Княжна першою назвала його генієм нехтуючи людськими забобонами, сміливо простягла руку через соціальну безодню між нею і поетом. Чи соціальна нерівність, чи відсутність справжнього почуття з боку поета стали на шляху до поєднання його долі з долею В. Репніної? Ця таємниця назавжди схована в їхніх серцях. Але вже той факт, що Т. Шевченко подарував їй свій автопортрет, присвятив поему російською мовою «Тризна», є свідченням глибокої симпатії до цієї неординарної жінки. Згодом вона стала близьким другом, сестрою і сумлінням поета.

Узимку 1854-1855 рр. Т. Шевченкові знов блиснула зірка кохання й закотилася. Йдеться про дружину коменданта Новопетровської фортеці, матір трьох дітей Агату Ускову. Поет захопився нею безтямно, відчайдушно. А скільки і яких високих мрій було виткано в душі! Агата Ускова довго здавалася йому вершиною досконалості. Тарас був у них як у рідній сім'ї. Товариство відзначало, що в портреті Агати Шевченко благородно використав божественні рембрандтівські світлотіні, передав в очах ніжність і материнство і просто опоестизував. А розчарування? Розчарування відбилося, зокрема, в прозових творах Т. Шевченка. Агафія в «Матроси, або Прогулянці із задоволенням і не без моралі» і Агафія Ємельянівна в «Художнику» — це вона, Агата Ускова.

Катерина Піунова. 20 вересня 1857 р. поет прибув до Нижнього Новгорода, де познайомився з 16-літньою Катериною. Це був прекрасний роман Поета і Актриса. Але актриса уклала роман із театром...

Марія Максимович. Новий повітряний замок кохання — вона одружена! Т. Шевченко говорив про неї так: «Якби така в мене була жінка — повинчався б та й умер».

Останнє Кохання. Вперше він побачив її в травні 1859-го, коли приятель, критик Микола Макаров, брат його старого друга Опанаса Марковича, затягнув його на літературну вечірку до своєї сестри Варвари Карташевської. Тоді у Петербурзі в моді було все українське. От і подавала їм дівчина Карташевських, одягнена у все українське. Він запропонував їй одружитися і виїхати в Україну. Вірив, що саме поруч з нею вдасться пережити всі негоди і знайти щастя у

«хатині тихій і веселій». Адже неодмінною умовою «благодаті» він вважав сімейну ідилію у власній хатині. Але не судилося стати Ликері Шевченковою долею. Згодом вона виходить за перукаря Яковлева. Серце поета переповнюють біль, розпач, безнадія від усвідомлення страшної, всепоглинаючої самотності.

Висновки. Отже, любовні поезії Т. Шевченка сумні, а подекуди й трагічні, як і його доля. Та навіки залишився з нами той, «хто зробив своє велике діло, хто не зазнав щастя живим і кого ждало інше щастя вже по смерті, тяжко зароблене щастя, безсмертне слово во віки і віки...».

ЛІТЕРАТУРА

1. Блиндар Ю. Жінки Кобзаря / Ю. Блиндар // Культура і життя. — 2002. — 6 березня.
2. Автобіографія. Дневник / Т. Г. Шевченко. — К.: Дніпро, 1988. — 343 с.
3. Канівець В. Поет і княжна; Віщі сни Прометея; Тарас і Ликера: драматичні твори / В. Канівець // Канівець В. Поет і княжна. — К., 2003. — С. 3-184.
4. Бондар М. «Дівча любе, чорнобриве...» / М. Бондар // Слово і час. — 1999. — № 3. — С. 11-15.
5. Біографія Т. Г. Шевченка за спогадами сучасників / Упоряд. В.Х. Косіян та ін. — К.: Вид. Академії наук Української РСР, 1958. — 440 с.